

Hei Suomi, voitko hyvin?

Juho Saari (toim.): Hyvinvointi. Suomalaisen yhteiskunnan perusta. Gaudeamus, Helsinki 2011. 398 s. ISBN 978-954-495-183-8

Hyvin voiminen on yksi elämän perustarpeista. Hyvinvoinnin saavuttaminen, ylläpitäminen ja usein myös pyrkimys sen lisäämiseen kuuluvat niin yksilöllisiin kuin yhteiskunnallisiin tavoitteisiin. Haasteellisinta hyvinvoinnin tarkastelussa on sen selvittäminen, miten ja millä tasolla hyvinvointi määrittyy. Yleismaailmallisesti katsottuna kulttuuriset, yhteiskunnalliset ja yksilölliset näkemykset hyvinvoinnista poikkeavat toisistaan suuresti. Kansainvälisen ja kansallisen toimintaympäristön yksilö- ja yhteisötasolle asettamat tavoitteet ja vaatimukset vaikuttavat yksilön ja yhteisön arvoihin ja tätä kautta hyvinvoinnin elementteihin. Länsimaisessa hyvinvointitutkimuksessa esimerkiksi yksilöllisen suorittamisen ja vastuun kasvu ovat luoneet sijaa uudenaikaiselle hyvinvoinnin tarkastelulle. Sosiaaliset suhteet ovat saaneet uusia muotoja, kulutushyödykkeiden paljous aiheuttaa paineita käytettävissä olevien resurssien riittäväydestä riippumatta, ja kotitalouksien määrän kasvun myötä ihmiset asuvat yhä useammin yksin.

Juho Saaren toimittamassa neliosaisessa teoksessa kirjoittajat esittelevät hyvinvoinnin tulkintatapoja, kartoittavat suomalaisen hyvinvointitutkimuksen perustei-

ta ja perehtyvät hyvinvointitutkimuksen eri suuntauksiin, historiaan sekä nykytilaan. Yhteistä aiheen käsittelylle on yksimielisyys hyvinvoinnin mittaamisen ongelmasta. Alussa lukija tulee vaivaantuneen tietoiseksi hyvinvointikäsitteen lukuisista tulkintatavoista ja yksiselitteisen määritelmän puuttumisesta. Artikkelikokoelman myötä lukija kuitenkin näkee suomalaisen hyvinvoinnin eräänlaisena yläkäsitteenä, jonka muodostavat talouteen ja kulutukseen liittyvä hyvinvointi, terveydellinen hyvinvointi, sosiaalipalveluihin liittyvä hyvinvointi ja tyytyväisyyteen sekä onnellisuuteen perustuva hyvinvointi. Lukukokemus antaa lukijalleen työkaluja hyvinvoinnin täsmällisempään ja kuvaavampaan tarkasteluun. Kirjoittajat ovat tunnettuja suomalaisia talous- ja yhteiskuntatieteilijöitä sekä filosofejä, minkä ansiosta teos tarkastelee hyvinvointia kattavasti niin makro- kuin mikrotaasolla ja toimii kokoavana katsauksena suomalaiseen hyvinvointiin.

Hyvinvointitutkimuksen nimellä kulkevan tutkimussuunnan katsotaan virinneen 1960- ja 1970-luvuilla. Keskeisinä käsitteinä tutkimuksessa esiintyvät yleensä hyvinvointi, elinolot, elämän-

laatu, onnellisuus ja tyytyväisyys elämään. Perinteisesti hyvinvointi rinnastetaan Suomen kohdalla sosiaalipalveluihin ja harvemmin tyytyväisyyteen ja onnellisuuteen. Jo kirjan otsikko *Hyvinvointi – Suomalaisen yhteiskunnan perusta* viittaa ennemmin julkisiin hyvinvointipalveluihin kuin yksittäisen ihmisen kokemaan hyvinvointiin tai kulttuurisidonnaiseen tyytyväisyyteen elämästä. Päätelmää voisi oikeuttaa myös sillä, että kansainvälisesti Suomi tunnetaan hyvinvointivaltiona lähinnä sosiaalipalvelurakenteensa perusteella, ei niinkään joukkona hyvinvoivia tai onnellisia ihmisiä. Jos hyvinvointi rinnastetaan onnellisuuteen, meidän suomalaisten ohi kiitävät tyytyväisyysmittauksissa esimerkiksi Bahama ja Costa Rica, kuten Saaren johdantoluvussa esittelemä hyvinvointiindeksitaulukko osoittaa. Lisäksi 15 kärkimaan joukossa vilahtelevat muun muassa Bhutan, Brunei (UEA), Malta ja Mexico. Tässä on pohjaa hyvinvoinnin uudenaikaisen tarkastelun tarpeellisuudelle.

Moderni 2000-luvun hyvinvointitutkimus, jota *Hyvinvointi*-teos ilahduttavan havainnollistavasti esittelee, puretuukin hyvinvointipalveluita laajemmin onnellisuuteen, kokonaisvaltaiseen hy-

vinvointiin sekä tyytyväisyyteen elämästä. Kirjoittajat keskittyvät länsimaisen hyvinvoinnin tarkasteluun, mikä on perusteltua, sillä kulttuuri ja elinolot vaikuttavat merkittävästi hyvinvoinnin määrittämiseen ja sen kokemiseen. Jos terveyspalveluita on saatavilla, ihmiset kyseenalaistavat terveydentilansa helpommin, kuten Eerik Lagerspetz kiteyttää artikkelissaan ”Hyvinvoinnin filosofia”, viitaten Amarty Senin 1980-luvulla havainnollistamaan hyvinvoinnin adaptiivisuuden ideaan.

Hyvinvointi-teoksen kaksi ensimmäistä osaa johdattavat lukijan perusteellisesti suomalaisen hyvinvointitutkimuksen historiaan, kehitykseen ja nykytilaan. Tarkastelun kohteena ovat muun muassa hyvinvoinnin ja yhteiskunnallisen kehityksen mittaamisen tavat, hyvinvoinnin hyvät ja huonot syklit sekä onnellisuus ja siihen vaikuttavat tekijät. Lagerspetz esittää artikkelissaan länsimaista yksilötason hyvinvointia kuvaavan ajatuksen: hyvinvointi riippuu käytävissä olevista resursseista, mutta sitä ei samaisteta niiden kanssa. Hyvinvointia ovat tällöin resurssien yksilöille tarjoamat mahdollisuudet toimia. Nämä huomiot soveltunevat myös yhteiskunnallisella tasolla tai kulttuurisesta ympäristöstä käsin tarkasteltavaan hyvinvointiin.

Heikki Ervastian ja Juho Saaren artikkeli ”Onnellisuus hyvinvointivaltiossa” aloittaa puolestaan modernin hyvinvoinnin käsitteilyn ja innostaa lukijan syväle *Hyvinvoinnin* maailmaan. Viimeistään nyt lukija oivaltaa, mistä suomalaisen hyvinvoinnin yhteydessä oikeastaan puhutaan. Vauraissa hyvinvointivaltioissa, joihin Suomen nähdään lukeutuvan, ei

hyvinvointi ole enää yksinomaan selviytymistaistelua, vaan yksilöliisiin valintoihin liittyvää elämänpoliittikkaa. Hyvinvoinnin määrittelyssä käytettävät mittarit osoittavat, että hyvinvointi käsitteenä on yläkäsite, jota voi määrittää vain hyvin erilaisia asioita mittaavien indikaattoreiden ja kyselyiden kautta. Koettu eli subjektiivinen onnellisuus ja tyytyväisyys elämään saavat painoarvoa uudella suomalaisen hyvinvoinnin tutkimuksessa.

Teoksen kolmas osa sisältää takakannen lupaamat uudet avaukset arjen hyvinvointiin, tahdonheikkouteen ja ympäristöön liittyen. Uudenlaiset lähestymistavat, etenkin koettua hyvinvointia koskien, ovat kiehtovia ja toimivat käsitteellisenä selvennyksenä suomalaista hyvinvointia ja sen määrittelyä pohtineille yhteiskuntatieteilijöille. Kiinnostavina esitelyinä näistä jää mieleen muiden muassa Susanne Uusitalon artikkeli tahdonheikkoudesta sekä Anu Raijaksen käsittelemä arjen hyvinvointi. Uusitalo havainnollistaa tahdonheikkoutta ja valintojen merkitystä hyvinvointivajeiden synnyssä esimerkiksi tarkastelemalla yksilön omaa terveyttä koskevien valintojen irrationaalisuutta. Terveystieteiden liittyvien ristiriitaisten valintojen tekeminen on ilmiönä tuttu arkiempiriasta ja esimerkiksi filosofian, psykologian sekä terveystieteiden kautta. Hyvinvoinnin tutkimuksessa näkökulma on sen sijaan uudellinen ja osoittaa että yksilön omalla toiminnalla ja valinnoilla voi olla ristiriitaisia vaikutuksia koettuun hyvinvointiin ja että resurssien ja valinnanmahdollisuuksien paljous ei aina johda hyvinvoinnin kasvuun.

Raijaksen käsittelemässä arjen hyvinvoinnissa korostuvat paitsi yksilön omat valinnat myös sosiaalinen ympäristö ja hyvinvointipalveluiden saatavuus. Tällöin koettu hyvinvointi ei riipu pelkästään omista valinnoista, vaan yhteiskunnan ja ympäristön toiminnalla on merkittävä rooli yksilöiden hyvinvoinnissa. Individualistisessa yhteiskunnassa, jossa kotitalouksien määrä on kasvanut, subjektiivisen hyvinvoinnin tarkastelulle on tarvetta. Ihmiset asuvat entistä pienemmissä talousyksiköissä, siis väljemmin ja erillään toisistaan. Myös arjen hyvinvoinnin käsitteilyssä huomioidaan se, että resurssien ja valintojen mahdollisuuksien suuri määrä ei aina takaa hyvinvointia pitkällä aikavälillä. Tämä ilmenee muun muassa palveluiden sähköistymisestä johtuvana ihmiskontaktien vähentymisenä ja vääränlaisten hyödykkeiden liiallisena kulutuksena. Tärkeä huomio on myös se, että vauraissa kotitalouksissa yhteisöllisyys ja täten myös hyvinvointi voivat vähentyä, kun jokaisella on käytössään omat yksityiset laitteensa, eivätkä tekniset laitteet kokoa perhettä yhteen tai laitteita ei lainata kotitalouksien välillä. Lisäksi ajankäytön jakautuminen ja ansiotyön mielekkyys vaikuttavat yksilöiden ja perheiden hyvinvointiin taloudellisten resurssien lisäksi tai niistä huolimatta.

Saari pohtii neljännessä osassa vielä hyvinvoinnin tulevaisuutta muun muassa hyvinvoinnin eri-arvoisuuden, tuotteistamisen ja sosiaalisesti kestävä kehityksen kautta ja avaa lisää hyvinvointitutkimuksen paikkoja. Kokonaisuutena teos käsittelee suomalaista hyvinvointia hämmästyttävän kattavasti ollakseen vain yksi kir-

ja. Artikkelien aihe- ja kirjoittajavalinnat ovat onnistuneita, samoin kirjan rakenne. Lähestymistapojen erilaisuudesta huolimatta teokseen on saatu rakennettua sel-

keä jatkumo suomalaisen hyvinvointitutkimuksen perusteiden, suuntauksien ja nykytilan välille. Kirjassa esiteltyt hyvinvointitutkimuksen uudet avaukset kuvaavat

osuvasti moderneja suomalaisia hyvinvointitavoitteita ja uudenlaisia hyvinvointivajeita.

Krista Rautio